

TRAJTIMI I KANCERIT TË PANKREASIT

Ilir Kurtishi

Specialist i Onkologjisë

Kanceri i pankreasit është një nga shkaktarët kryesorë të vdekjeve nga sëmundjet malinje, si në botë ashtu edhe në vendin tonë. Është një sëmundje që shfaqet kryesisht tek pacientët e moshuar. Ne nuk mund të ndikojmë në disa faktorë rreziku, por disa në disa për fat, mundemi, kryesisht duke ndryshuar zakonet e jetesës.

Sipas të dhënave të Klinikës së Onkologjisë e cila ka analizuar incidencën e kancerit të pankreasit në Kosovë në vitin 2023, norma e standardizuar është 6,2 për qind për meshkujt dhe 4,5 për qind për femrat. Këto të dhëna korrespondojnë me nivelin evropian të incidencës së kancerit të pankreasit. Në vendin tonë, megjithatë, ka rajone ku incidencia e kancerit të pankreasit është dukshëm më e lartë në krahasim me mesataren evropiane. Fakti që numri i rasteve të reja të zbuluara në një vit është afërsisht i njëjtë me numrin e vdekjeve, flet për rrezikshmërinë e kësaj sëmundjeje. Këtë e vërteton edhe fakti se në shumicën e rasteve diagnostikohet vonë, kur shanset për trajtim të suksesshëm janë shumë të ulëta. Çdo vit në Kosovë diagnostikohen 35-40 raste me kancer të pankreasit, me një tendencë në rritje për çdo vit për 5%.

Roli i pankreasit në organizmin e njeriut

Pankreasi është një gjëndër me një rol të rëndësishëm në organizëm, duke marrë pjesë në procesin e tretjes së ushqimit dhe në rregullimin e niveleve të sheqerit në gjak. Ka dy funksione - ekzokrine dhe endokrine. Funksioni ekzokrinë nënkupton çlirimin e enzimave specifike që mundësojnë tretjen e proteinave, karbohidrateve dhe yndyrave.

Në momentin kur futet ushqimi në stomak, këto enzima lirohen në duoden së bashku me lëngun biliar të prodhuar nga mëlçia dhe sigurojnë tretjen e materieve kryesore të ushqimit. Funksioni tjetër i pankreasit është ai endokrin. Në këtë mënyrë, përmes dy hormoneve të tij - insulinës dhe glukagonit, pankreasi ruan një nivel adekuat të sheqerit në gjak, i cili është me rëndësi jetike për funksionin e trurit, mëlçisë dhe veshkave.

Kanceri i pankreasit dhe faktorët e rrezikut

Vitet e fundit, faktorët e rrezikut për kancerin e pankreasit janë studiuar mirë, kryesisht me qëllim të zhvillimit të strategjive parandaluese. Megjithatë, në një numër të madh pacientësh, këta faktorë rreziku të dëshmuar nuk janë të pranishëm. Kjo tregon një nevojë të madhe për studim dhe kuptim të mëtejshëm të origjinës së kësaj sëmundjeje të rëndë. Faktorët e rrezikut lidhen kryesisht me mutacionet specifike të gjeneve, mënyrën e jetesës dhe proceset inflamatore të pankreasit.

Pirja e duhanit

Pirja e duhanit është një nga faktorët më të rëndësishëm të rrezikut për kancerin e pankreasit. Njerëzit që pinë duhan kanë dy herë më shumë gjasa të zhvillojnë këtë kancer. Studimet tregojnë se lënia e duhanit çon në uljen e rrezikut të prekjës

nga kjo sëmundje vdekjeprurëse.

Diabeti

Diabeti i tipit 2, ose diabeti i të rriturve, është një faktor i njohur rreziku për kancerin e pankreasit dhe shpesh lidhet me obezitetin. Lidhja midis diabetit të tipit 2, obezitetit dhe kancerit të pankreasit është ende objekt i studimeve të shumta.

Obeziteti

Obeziteti është një tjetër faktor rreziku për zhvillimin e këtij kanceri në dy mënyra. E para janë ndryshimet gjenetike në indin e pankreasit, që çon në formimin e tumoreve dhe e dyta është inflamacioni i pankreasit, i cili është gjithashtu një faktor rreziku. Konsiderohet se personat e të cilëve BMI (indeksi i masës trupore) është mbi 30 janë të ekspozuar ndaj rrezikut më të madh të zhvillimit të kësaj sëmundjeje.

Pankreatiti kronik

Pankreatiti është një inflamacion i pankreasit i shkaktuar nga aktivizimi i enzimave të tij derisa ato janë ende në indin e pankreasit. Përndryshe, në rrethana normale, enzimat aktivizohen në duoden. Inflamacioni kronik i pankreasit që shpesh shoqërohet me pirjen e duhanit dhe përdorimin e tepruar të alkoolit.

Historia familjare

Ekziston një rrezik i shtuar i kancerit të pankreasit nëse një anëtar i familjes së shkallës së parë (prindërit, vëllezërit e motrat) gjithashtu ka vuajtur nga ky kancer. Në atë rast është i nevojshëm monitorimi intensiv i këtyre personave me kontrole të rregullta mjekësore.

Sindromat gjenetike të trashëguara

Mutacionet e gjeneve trashëgimore janë gjithashtu një faktor rreziku për shfaqjen e sëmundjes. Studimet tregojnë se ato janë shkaktarët e deri në 9% të kancereve të pankreasit.

Simptomat që mund të tregojnë sëmundjen

Ecuria e sëmundjes, për fat të keq, është në masën më të madhe, krejtësisht asimptomatike. Kur shfaqen simptomat, sëmundja zakonisht është në një fazë të avancuar. Atëherë mundësitë e trajtimit të suksesshëm janë shumë të kufizuara. Simptomat dhe shenjat që tregojnë për një tumor të pankreasit janë:

Dhimbje, e cila shfaqet në pjesët e sipërme të barkut me dhimbje të vazhdueshme në pjesën qendrore të shpinës. Është rezultat i presionit mbi organet dhe nervat fqinje dhe është shenjë e një sëmundjeje të avancuar. Ngjyra e verdhë e lëkurës dhe syve janë rezultat i rritjes së nivelit të bilirubinës në gjak.

Simptoma të tjera në punën e sistemit tretës dhe humbja e peshës

Nëse tumori ushtron presion në fund të stomakut ose në duoden, shfaqen nauze dhe të vjella,

dhimbje të forta barku, dhe janë shenjë e një sëmundje të avancuar. Humbja e padëshiruar e peshës me humbje të oreksit është e zakonshme tek pacientët me kancer pankreatik. Fatkeqësisht, pacientët në një periudhë të shkurtër kohore mund të humbasin një pjesë të madhe të masës së tyre trupore, ndonjëherë më shumë se 25%, dhe të hyjnë në një gjendje të kaheksisë së kancerit.

Sëmundja është më e shpeshtë në grup-moshën 60 deri në 64 vjeç. Sipas të dhënave epidemiologjike, gjysma e pacientëve nga shumica e vendeve evropiane janë mbi 70 vjeç.

Në nivel global, kanceri i pankreasit është më i shpeshtë tek meshkujt. Dallimi më i madh në incidencën e sëmundjes mes burrave dhe grave është në grup-moshën 45-49 vjeç. Frekuenca më e lartë e kësaj sëmundjeje te pacientët meshkuj shpjegohet me duhan pirjen si faktor rreziku, i cili është më i përhapur te meshkujt. Megjithatë, disa studime në këtë fushë të publikuara vitet e fundit tregojnë një rritje të kancerit të pankreasit tek gratë më të reja se 55 vjeç, veçanërisht midis moshës 15 dhe 34 vjeç. Është gjithashtu hera e parë që është konstatuar një incidencë më e lartë e kancerit të pankreasit tek gratë krahasuar me pacientët meshkuj. Për momentin nuk ka një shpjegim të qartë për këtë fenomen, megjithëse kjo rritje lidhet me preparatet hormonale dhe agjentët e tjerë kimikë ndaj të cilëve femrat janë të ekspozuara në atë moshë.

Si diagnostikohet kanceri i pankreasit?

Diagnoza vendoset në bazë të një ekzaminimi klinik, analizave laboratorike që përfshijnë përcaktimin e nivelit të disa markerëve tumoralë në gjak (CEA, Ca 19-9), ekzaminimin me EHO dhe tomografinë e kompjuterizuar (CT).

CT e barkut është procedura më e rëndësishme diagnostike për diagnostikimin e tumoreve të pankreasit. Ajo jo vetëm e konfirmon, por në të njëjtën kohë na mundëson të zgjedhim llojin më optimal të trajtimit. Nëse trajtimi kirurgjik nuk është i mundur, është e nevojshme të plotësohet diagnoza me biopsi të tumorit (qoftë parësor ose metastatik), për të vendosur një diagnozë histopatologjike.

Opsionet e trajtimit

Trajtimi i kancerit të pankreasit varet nga faza e sëmundjes. Në parim, kemi trajtim potencial kurativ (kirurgjik), i cili është i mundur në më pak se 20 % të rasteve, dhe trajtim paliativ, qëllimi kryesor i të cilit është kontrolli i sëmundjes dhe përmirësimi i cilësisë së jetës.

Prognoza varet nga stadi i sëmundjes, por mbijetesa përfundimtare është e dobët (mbijetesa 5-vjeçare <2%) sepse shumë pacientë kanë sëmundje të avancuar në momentin e diagnostikimit.

Modalitetet e trajtimit të kancerit të pankreasit janë: kirurgjia, kimioterapia, imunoterapia, terapia me rrezatim. Pacienti mund të trajtohet me një nga modalitetet e mësipërme, por edhe me një

kombinim të disa metodave të ndryshme. Këtë e vendos tumor bordi i përbërë nga kirurg, onkolog mjekësor, radioterapeut, gastroenterolog dhe patolog.

Kimioterapia - FOLFORINOX, GEM CAP, PACLITAXEL LIPOSOMAL/GEMCITABIN/CARBOPLATIN.

Terapia e caktuar - si Erlotinib.

Imunoterapia - është duke u përdorur me shumë kujdes në raste të veçanta si dhe hulumtime klinike.